Inarin Yhteismetsä
PL 125
99801 IVALO
040-582 3916
inarin_yhteismetsa@co.inet.fi

EDUSKUNNAN MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNALLE

Viite: Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntö 21.2.2024

Inarin yhteismetsä toteaa lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa:

**1.Pyydetyistä lausunnoista ja kuulemisestä maa- ja metsätalousvaliokunnassa**

Koska kysymys on maa- ja metsätalousvaliokunnalle annettavasta lausunnosta, seuraavassa keskitytään lähinnä vain maankäyttöön ja elinkeinojen harjoittamiseen liittyviin kysymyksiin.

Kuitenkin, kuten myöhemmin tulee esille, maankäyttöön liittyviin oikeudellisiin ongelmiin liittyy mitä suurimmassa määrin myös kysymys siitä, kenellä ja millä perusteella, on oikeus edustaa saamelaista alkuperäiskansaa. Tästä syystä kysymys maa- ja vesialueiden käytöstä nk. saamelaisten kotiseutualueella on yhteydessä myös siihen, kenellä on oikeus käyttää alkuperäiskansan puhevaltaa maankäyttöön liittyvissä kysymyksissä

Asian selvennyksenä Inarin yhteismetsä toteaa, että sen osakkaina on satoja inarinsaamelaiseen alkuperäiskansa yhteisöön kuuluvia osakkaita, joiden omistamilla yhteismetsä osakastiloilla on tilojensa perustamisasiakirjoihin merkittyinä laajoja, yksilöityjä erityisiä etuuksia ja oikeuksia nykyiseen valtionmaahan ja veteen. Vesien osalta oikeudet on selvitetty vesipiirirajankäynnissä, josta KKO antoi tuomionsa 1993. Vuoden 2015 kalastuslaissa 6§ on vahvistettu kalastus erityisen etuuden perusteella, jota lain 43§ ja 44§ täsmensi etuuden käytön osalta. Alueen vanhojen tilojen erityiset kalastusetuudet merkittiin kiinteistörekisteriin vuosina 2010-2011. Kaikki muut vanhoille tiloille kirjatut erityiset etuudet maankäyttöön on selvittämättä. Koska nämä tilakirjoihin kirjatut oikeudet ovat kiinteistöoikeudessa määritetty tilakiinteistöjen osaksi ja ne ovat osa tilakiinteistön aineellista

varallisuutta, ne myös nauttivat PL 15§ omaisuuden suojaa. Kiinteistöoikeuden mukaan puhevalta ja käyttöoikeus on maan, tai sen käyttöön liitetyn oikeuden omistajalla, erityisen etuuden haltijalla, eikä sen päälle voi tulla, tai asettaa muita oikeuksia.

Yhteismetsälle ei varattu tilaisuutta tulla kuulluksi valiokunnan suullisessa käsittelyssä. Tätä mahdollisuutta ei ole myöskään niillä saamelaisyhdistyksillä, jotka ovat suhteutuneet kriittisesti hallituksen esitykseen saamelaiskäräjälain muuttamiseen. Toisaalta suulliseen kuulemiseen on kutsuttu Hannele Pokka sekä yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman, joilla ei ole ainakaan asemansa perusteella mitään erityisasemaa maankäyttöön liittyvien kysymysten osalta.

Sekä Pokka, että Stenman ovat julkisuudessa kannattaneet voimakkaasti lainmuutosta, jolla inarin- ja metsäsaamelaiseen saamelaisvähemmistöön kuuluvat saamelaiset voitaisiin poistaa saamelaiskäräjien vaaliluettelosta. Tämä tarkoittaisi myös sitä, että myös saamelaiskäräjille aikaisemmin valitut saamelaiset menettäisivät oikeutensa asettua ehdolle vaaleissa.

Tämän lausunnon liitteenä on kuitenkin Inarin lapinkylä ry:n ja eräiden muiden saamelaisyhdistysten kirjallinen lausuma, jossa käsitellään eduskunnassa vireillä olevan saamelaiskäräjälain muutoksen valmistelua ja erityisesti saamelaismääritelmää. Tämän lisäksi liitteenä on lausunto, jossa käsitellään Hannele Pokan johtaman saamelaisten totuus- ja sovintokomissioita ja sen valintamenettelyä.

Inarin yhteismetsä yhtyy näissä kirjelmissä esitettyihin käsityksiin ja pyytää, että molemmat kirjelmät liitettäisiin tähän lausuntoon ja jaettaisiin valiokunnan jäsenille. Valiokunnan jäsenillä tulisi olla mahdollisuus tutustua sekä hallituksen esitystä puoltaviin, että niitä vastaan puhuviin argumentteihin. Mikäli tämä ei ole mahdollista, on vaarana, että valiokunnan lausunto perustuu puutteellisiin tietoihin.

**2. Hallituksen esityksestä erityisesti maankäyttöön liittyvien kysymysten osalta (9, 9a ja 9b §:t)**

Koska kysymys on maa- metsätalousvaliokunnalle annettavasta lausunnosta, tässä lausunnossa keskitytään kuitenkin ensisijaisesti yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitteeseen (9 §) sekä velvollisuuteen edistää saamelaisten elinkeinoja ja vähentää toimenpiteistä aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia saamelaisten oikeudelle ja elinkeinoille (9a §). Näiden muutosten osalta Inarin yhteismetsän kanta on se, että lakia ei tulisi muuttaa esitetyllä tavalla. Jos lakia kuitenkin päätetään muuttaa, muutosten tulisi koskea pelkästään valtion omistamia maita, mutta sen sijaan ei miltään osin yksityisessä omistuksessa olevia maa- ja vesialueita.

Inarin yhteismetsä edustaa alueen yksityisiä maanomistajia, joiden oikeuteen ja asemaan saamelaiskäräjälain muutoksilla tulisi olemaan huomattava merkitys. Inarin yhteismetsän osakkaista vähintään neljäosa on merkitty saamelaiskäräjien vaaliluetteloon ja yli puolet yhteismetsän osakkaista

täyttää joko saamelaiskäräjälain kriteerit tai ne kriteerit, jotka alkuperäiskansaan kuuluvilta henkilöiltä normaalisti edellytetään. Kysymys on erityisesti alueen alkuperäisiin saamelaissukuihin eli inarinsaamelaisiin sukuihin kuuluvista henkilöistä.

### 3. Saamelaiskäräjien toimivalta edustaa alkuperäiskansaa maankäyttöön liittyvissä kysymyksissä

Hallituksen esitys perustuu siihen lähtökohtaan, että lain 9, 9a ja 9b:ssä pykälissä säädettävä toimivalta perustuu siihen, että saamelaiskäräjät edustaa alueen alkuperäiskansaa ja sillä on tällä perusteella erityinen oikeudellinen asema.

Lähtökohta, jonka mukaan alkuperäiskansalla on erityinen asema alueen maa- ja vesialueen käyttöön liittyen, on sinällään perusteltu. Myös kansainvälinen oikeus edellyttää, että alkuperäiskansaa edustavalla elimellä on mahdollisuus esittää kantansa erilaisiin maankäyttöön liittyviin kysymyksiin. Kysymys on erityisesti YK:n vuoden 1989 työjärjestön ILO:n alkuperäiskansasopimuksesta 169. Tässä sopimuksessa on useita maa- ja vesialueiden käyttöön liittyviä määräyksiä ja lisäksi alkuperäiskansalla on oikeus hyötyä alueen luonnonvaroista. Vaikka Suomi ei ole vielä ratifioinut ILO-sopimusta, vakiintuneesti on lähdetty siitä, että se kertoo kansainvälisen oikeuden sisällöstä alkuperäiskansoihin liittyen.

ILO-sopimus sisältää myös sen, mitä alkuperäiskansaan kuuluvilla henkilöillä tarkoitetaan. ILO-sopimuksen 1. artiklan mukaan sillä tarkoitetaan niitä henkilöitä, jotka nykyisten valtiorajojen syntymisen ja valtaväestön saapumisen aikaan asuttivat aluetta ja ovat ainakin osittain säilyttäneet alkuperäiskansan perinteisiä instituutioita. Kun tätä lähtökohtaa sovelletaan esimerkiksi Inarin alueeseen, alkuperäiskansaan eivät voi kuulua muut kuin sellaiset henkilöt, jotka polveutuvat aluetta viimeistään 1700-luvulla asuttaneista inarinsaamelaisista suvuista. Lisäksi 1. artiklassa edellytetään, että kyseiset henkilöt ovat säilyttäneet ainakin osittain alkuperäiskansan perinteisiä instituutioita, joita saamelaisten osalta ovat erityisesti saamelaiset elinkeinot kuten metsästys- ja kalastus ja muut luonnonkäytön muodot.

Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan lähdetä tästä kansainvälisen oikeuden lähtökohdasta. Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että saamelaisen alkuperäiskansan muodostavat ainoastaan ne henkilöt, jotka on merkitty saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Näin voi sanoa sillä perusteella, että saamelaiskäräjät voi edustaa ainoastaan niitä henkilöitä, jotka on merkitty kyseiseen vaaliluetteloon koska vain näillä henkilöillä on oikeus äänestää saamelaiskäräjävaaleissa.

Tässä lähtökohdassa on kuitenkin perustavaa laatua oleva virhe. Saamelaiskäräjien vaaliluetteloon merkityt henkilöt on merkitty kyseiseen luetteloon muilla perusteilla kuin niillä, joiden täyttyessä henkilön voidaan katsoa kuuluvan alkuperäiskansaan. Asian taustalla on Pohjois-Lapin alueella kesällä 1962 tehdyt haastattelut, joissa haastateltavilta kysyttiin, oliko vähintään yksi haastateltavan isovanhemmista oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään. Jos henkilö vastasi myöntävästi, hänet merkittiin tätä varten tehtyyn luetteloon.

Paitsi että nämä haastattelut tehtiin puutteellisesti ja hyvin pienellä alueella verrattuna alkuperäiseen saamelaisalueeseen, keskeinen ongelma on se, että käytetty määritelmä ei ollut alkuperäiskansamääritelmä eikä tarkoituksena ollut määritellä alkuperäiskansaan kuuluvia henkilöitä. Moni Pohjois-Lappiin muuttaneen suomalaisen uudisasukkaan jälkeläinen oli oppinut alueella puhuttua kieltä ja tällaisen henkilön jälkeläiset saattoivat täyttää vuonna 1962 käytetyn kriteerin. Toisaalta mitään näyttöä kyseisen kriteerin täyttymisestä ei edellytetty. Oma ilmoitus oli riittävä.

Toisaalta kyseiseen luetteloon tulivat merkityksi myös vuoden 1852 rajasulun jälkeen Norjasta Suomeen muuttaneet porosaamelaiset. He olivat kuitenkin jo kolmas alueelle muuttanut väestöryhmä. Alueen alkuperäiset saamelaiset eli metsäsaamelaiset, joihin myös inarinsaamelaiset tuolloin luettiin, olivat asuttaneet aluetta satoja vuosia ennen muiden väestöryhmien saapumista.

Vuonna 1995 säädetyssä saamelaiskäräjälaissa saamelaisella tarkoitetaan kuitenkin nimenomaan alkuperäiskansaan kuuluvaa henkilö. Saamelaiskäräjien vaaliluetteloksi otettiin kuitenkin vuonna 1962 laadittu luettelo sekä tämän luetteloon merkittyjen henkilöiden jälkeläiset. Tämä tarkoitti sitä, että sellaisista henkilöistä, joiden ei tarvinnut täyttää mitään alkuperäiskansaan kuulumisen kriteerejä, muodostivat lainsäädännön tarkoittamassa merkityksessä alkuperäiskansan.

Toisaalta suuri enemmistö niistä, jotka nämä kriteerit täyttivät, heillä ei ole ollut mahdollisuutta tulla merkityksi saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Heidät jätettiin alkuperäiskansaan kuulumisen ulkopuolelle. Vuoden 1962 luettelon ottaminen saamelaiskäräjien vaaliluetteloksi tarkoitti sitä, että väestöryhmät "vaihtoivat paikkaa". Niistä tulijoista, jotka olivat aiheuttaneet alueen alkuperäisille saamelaisille monenlaista haittaa ja vahinkoa [1] tuli – ilman että lainsäätäjä olisi tätä tarkoittanut – alueen alkuperäiskansa, joiden asemaa esimerkiksi alkuperäiskansoja koskevilla ihmisoikeussopimuksilla pyritään turvaamaan.

---

[1] Lapin historiaa koskevassa kirjallisuudessa on todettu, että Norjan porosaamelaiset aiheuttivat myös huomattavaa vahinkoa alueen alkuperäisille saamelaisille. Vaikeimmaksi tilanne muodostui kuitenkin Inarissa, jossa vuonna 1844 norjalaisten ilmoitettiin hävittäneen satoja Inarin metsälappalaisten villipeuranansoja. Inarilaisten toimeentulon kannalta vakavinta oli se, että porolaumat paitsi kuluttivat Suomen lappalaisten porolaidunta, veivät myös mukanaan paikallisten poroja sekä peuroja. Vuonna 1841 kirjoitettiin, että inarilaisten poromäärät ovat pienentyneet merkittävästi ja tulevat ilman epäilystä häviämään kokonaan. Inarin Mudddusjärven kyläläiset valittivat, että Norjan lappalaisten ilmestyminen heidän yksityisille peuramailleen Petsikko- ja Muotkatuntureille oli hävittänyt suurriistan, josta aikaisemmin oli saatu 120-150 teurasta vuosittain. Kautokeinon, Karasjoen ja Aviovaaran lappalaiset olivat lopettaneet Paadarin kylän peuranpyynnin Marasti-, Skietsan- ja Peltotuntureilla niin, että vuosisaalis oli vähentynyt kymmeneen yksilöön. Lisäksi Inarissa ja Utsjoella oli syötetty heinä- ja jäkälävarastoja, poljettu niittyjä, revitty verkkoja, poltettu metsälappalaisten kotia ja aittoja ja varastettu ja tuhottu omaisuutta. Utsjoen ja Inarin käräjillä todettiin, että Norjan tunturilappalaiset muuttivat Suomen Lapinmaahan porotokkineen tuhoten laidunmaat ja hävittäen jo muutenkin vähäiset metsävarat. Inarilaisten mukaan he myös "häikäilemättömällä julkeudella" valtasivat peuranpyynnin. Nahkiaisoja Asutus ja maankäyttö Inarissa ja Utsjoella 1700-luvun puoliväistä vuoteen 1925, 2006 s. 149, Enbuske, Vanhan Lapin valtamailla 2008 s. 409; Tikkanen 1964, Suomen ja Norjan rajaneuvottelut 1929 - 1952 s. 135-136 ja Sarva 1920, Suomen ja Norjan välisen rajan sulkeminen vuonna 1952 s. 6.

Tällä hetkellä tilanne on se, että noin 70 % vaaliluetteloon merkityistä henkilöistä asuu muualla kuin Pohjois-Lapissa, pääasiassa Etelä-Suomen suurissa asutuskeskuksissa, alle 18-vuotiasta tämä prosenttiluku on 85 %. He ovat pääasiassa uusimaalaisia, savolaista ym. syntyperää. Ainoa yhteys saamelaissuuteen voi olla kuuden sukupolven päässä oleva vuoden 1962 haastatteluihin liittyvä esivanhempi.

Hallituksen esityksen tekee 9, 9a ja 9b §:n osalta kestämättömäksi se, että saamelaiskäräjiltä puuttuu edellä mainitusta syystä legitimiteetti edustaa alkuperäiskansaa. Toisaalta, niillä henkilöillä, jotka täyttävät ne kriteerit, jotka alkuperäiskansaan kuuluvilta edellytetään ja joilla tulisi olla oikeus tuoda esille käsityksensä alueen maankäytöstä, heillä tätä mahdollisuutta ei ole. Tämä

Inarin yhteismetsän osalta voidaan todeta, että enemmistö yhteismetsän osakkaista täyttää alkuperäiskansaan kuulumisen kriteerit. Lähtökohtana tulisi siis olla, että kyseisessä lainkohdassa olevaa yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitetta tulisi soveltaa tällaisten henkilöiden intressissä riippumatta siitä, ovatko he saamelaiskäräjien vaaliluettelossa vai eivät. Toisaalta voidaan kysyä millä perusteella saamelaiskäräjille voidaan antaa lainsäädännössä tällainen oikeus, oikeus, joka on käytännössä varsin lähellä veto-oikeutta ja joka koskee kaikkea maankäyttöä myös yksityisessä omistuksessa olevilla maa- ja vesialueilla. Käytännössä tilanne on muodostunut sellaiseksi, että saamelaiskäräjät on tukenut politiikkaa, jonka seurauksena yhteismetsän osakkaina olevat inarinsaamelaiset eivät ole voineet hyödyntää omistamiaan alueita. Saamelaiskäräjien toiminta on ollut monessa suhteessa ristiriidassa yhteismetsän osakkaina olevien inarinsaamelaisten oikeuksien kanssa.

Saamelaiskäräjiltä puuttuvaa kompetenssia voidaan tarkastella myös vertaamalla tätä kysymystä Ruotsin vastaavaan lainsäädäntöön. Ruotsin vastaavassa laissa Saamelaiskäräjistä (Sametingslag 1992:1433), ei ole mitään vastaavaa yhteistoiminta- tai neuvotteluvelvoitetta. Saamelaiskäräjät ei ole Ruotsissa se taho, jolla katsotaan maa- ja vesialueiden käytön osalta olevan oikeus edustaa alkuperäiskansaa.

Kun Ruotsissa selvitettiin ILO-sopimuksen ratifiointia, vuonna 1999 mietintönsä luovuttanut komitea[2] piti täysin selvänä, että saamelaisten oikeus maa- ja vesioikeuksien käyttöön ei kuulunut miltään osin saamelaiskäräjille, vaan paikallisille saamelaiskylille (sameby, aikaisemmin lappby). Vain saamelaiskylän jäsenillä on oikeus maan omistus- ja hallintaoikeudesta riippumatta harjoittaa alueellaan poronhoitoa, metsästystä ja kalastusta. Henkilölle, jolle nämä saamelaisten maankäyttöoikeudet kuuluvat, hänen tulee olla saamelaista syntyperää (samisk härkomst). Sen sijaan saamelaiskäräjien vaaliluetteloon merkityillä henkilöillä ei ole tällä perusteella mitään maankäyttöön liittyviä oikeuksia. Vaikka henkilö on siis merkitty saamelaiskäräjien vaaliluetteloon, hänellä ei ole oikeutta harjoittaa tällä perusteella esimerkiksi poronhoitoa.

---

[2] Samerna – ett ursprungsfolk i Sverige – Frågan om Sveriges anslutning till ILO:s konventieon 169. Betänkande av Utredningen om ILO:s convention nr. 169. SOU 1999:25.

Esitys, jossa saamelaiskäräjät on se taho, jolla on oikeus vaikuttaa alueiden käyttöön yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitteen kautta, on siis kahdessa suhteessa hyvin ongelmallinen. Saamelaiskäräjiltä puuttuu legitimiteettiä edustaa alkuperäiskansaa, koska henkilöiltä, jotka valitsevat saamelaiskäräjille valittavat henkilöt, heiltä ei edellytetä alkuperäiskansakriteerien täyttymistä. Toisaalta esimerkiksi Ruotsissa niillä henkilöillä, joita voidaan pitää saamelaisten maaoikeuksien oikeudenhaltijoina, ei ole mitään yhteyttä saamelaiskäräjiin.

Ruotsia voidaan pitää tässä suhteessa parhaana vertailukohtana. Toisaalta on selvää, että saamelaiseen alkuperäiskansaan kuuluvilla henkilöillä tulee olla organisaatio, joka edustaa näitä henkilöitä ja valvoo heidän etujaan erilaisiin maankäyttöhankkeisiin liittyen. On kuitenkin selvää, että nykymuotoisilta saamelaiskäräjiltä puuttuu tällainen toimivalta. Tätä taustaa vasten voidaan todeta, että esitetyille 9, 9a ja 9 b §:lle ei ole olemassa oikeudellisia perusteita.

**4. Hallituksen esitys on puutteellinen ja epäselvä**

Yhteistoimintavelvoitteen yksityiskohtaiset perustelut ovat varsin laajat. Niistä ei kuitenkaan löydy yksityiskohtaisia tietoja siitä minkä vuoksi lakia halutaan muuttaa esitetyllä tavalla.

Ehdotetun yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitteen mukaan viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä hoitavien tulee neuvotella saamelaiskäräjien kanssa, jos tarkoituksena on muun muassa "valmisteltaessa toimenpiteitä", joilla "voi olla erityinen merkitys saamelaisille, pyrkimyksenä saavuttaa yksimielisyys saamelaiskäräjien kanssa tai saada saamelaiskäräjien suostumus ennen päätöksentekoa". Neuvotteluvelvoite tarkoittaa myös muita saamelaisten "asemaan ja oikeuksiin alkuperäiskansana vaikuttavia toimenpiteitä".

Koska säädös tulisi koskemaan "saamelaisten asemaa ja oikeuksia alkuperäiskansana" tämän voidaan tulkita koskevan lähes kaikkea hallinnon ja päätöksenteon piiriin kuuluvia asioita. Asiassa on otettava huomioon, että asialla ei tarvitse myöskään olla erityistä merkitystä, vaan riittävää on, että sillä "voi olla". Tällöin kyseisen yhteistoiminta- ja kielteisten toimenpiteiden vähentämisvaikutuksen voidaan katsoa kuuluvan lähes kaikkeen toimintaan, jolloin prosessi pitää aloittaa. Kysymys ei ole myöskään pelkästään lainsäädännöstä ja hallinnosta vaan myös "toimenpiteistä" eli teoista, esimerkiksi jonkin asian estämiseksi, muuttamiseksi tai edistämiseksi. Esitys ei siis koske vain päätöksentekoa vaan myös tosiasiallista toimintaa.

Esitys veisi päätöksenteon ja siis myös tosiasiallisen toiminnan hyvin lähelle veto-oikeutta. Näin voi sanoa siitä huolimatta, että tästä asiasta ei nimenomaisesti säädetä säädöstekstissä. Käytännössä kysymys olisi kuitenkin monessa tapauksessa veto-oikeudesta koska esitetystä hankkeesta jouduttaisiin luopumaan tai että sitä joudutaan muuttamaan saamelaiskäräjien esittämällä tavalla.

Näin voidaan sanoa siitä syystä, että koska menettelystä on tehty varsin raskas ja aikaa vievä. Lisäksi monessa tapauksessa olisi epäselvää, onko laissa asetetut vaatimukset toteutettu. Tästä syystä olisi yksinkertaisempaa mukautua saamelaiskäräjien esittämiin vaatimuksiin, kuin pysyä alkuperäisissä tavoitteissa. Jos saamelaiskäräjien esittämiin vaatimuksiin ei suostuta, on vaarana, että prosessi pitkittyy, jolloin hankeen tavoitteet vaarantuvat. Jo nykyisen lain aikana on useasti ollut epäselvää, onko laissa oleva neuvotteluvelvoite toteutettu vaaditulla tavalla vai ei. Jos yhteistoiminta/kielteisten asioiden vähentämisvaikutusta ei ole toteutettu, kysymyksessä on menettelyvirhe. Tämä asia voi taas realisoitua vasta usean vuoden kuluttua muutoksenhaun yhteydessä. Siihen asti on epäselvää, onko lain vaatimat edellytykset täytetty. Niin kauan kuin tätä kysymystä ei ole lainvoimaisesti ratkaistu, hanke ei voi edetä.

Vaikka esitetyssä säädöstekstissä ei nimenomaisesti edellytetäkään saamelaiskäräjien hyväksyntää hankkeelle, on kuitenkin mahdollista, että oikeuskäytännössä saamelaiskäräjien hyväksyntää tultaisiin edellyttämään. Näin voidaan sanoa siitä syystä, että lainkohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa viitataan useissa yhteyksissä Akwé: Kon-ohjeisiin ja Free, Prior and Informed Consent –käsitteeseen, joilla tarkoitetaan sitä, että hankeen toteuttaminen edellyttää sitovaa ennakkohyväksyntää. Hallituksen esityksessä todetaan lisäksi seuraavasti: ” Ehdotettujen menettelysääntöjen tarkoituksena on varmistaa, että yhteistoiminnassa ja neuvotteluissa toteutuu vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaate.” Vaikka itse säädöstekstissä ei siis nimenomaisesti todetakaan, että toimenpide edellyttää saamelaiskäräjien suostumusta, lain esitöiden mukaan esitetyillä säännöksillä kuitenkin tarkoitetaan tätä.

Joka tapauksessa valiokunnan mietinnössä tulisi yksityiskohtaisesti selvittää mitä Akwé: Kon-ohjeet ja Free, Prior and Informed Consent – käsite tarkoittaa käytännössä. Tarkoittaako se estettä jonkin maankäyttöhankkeen toteuttamiseksi, kuten joissakin yhteyksissä on esitetty. Mikäli laki hyväksytään, tämä asiaa tullaan hyvin todennäköisesti tulkitsemaan tällä tavalla.

Toinen ongelma on säännösten epämääräisyys ja tulkinnanvaraisuus. Ylittyisikö ”vähäistä suuremman” haitan kynnys, jos saamelaiskäräjien määrärahoja tai kotiseutualueen paliskuntien porolukuja päätettäisiin alentaa. Näin voidaan olettaa siitä syystä, että kyseisellä määrähalla ja poromäärillä voitaisiin katsoa olevan vähästä suurempi merkitys saamelaiskulttuurin ylläpitämisessä ja sen säilyttämisessä.

Kuntien oikeus kaavoittaa tulisi rajoitetuksi, mikäli alueita kaavoitettaisiin sellaiseen käyttöön, jonka katsottaisiin rajoittavan alueella harjoitettavaa poronhoitoa. Epäselväksi kuitenkin jää, missä tämä raja käytännössä kulkisi. Mikäli paliskunta tekisi päätöksiä, jotka lisäisivät paliskunnan osakkaitten velvollisuuksia, ne voisivat ilmeisesti koskea vain niitä paliskunnan osakkaita, jotka eivät ole saamelaisia. Mitä tarkoitetaan ”kielteisillä vaikutuksilla”, ”kehittää kulttuuria”, milloin tavoite on ”perusoikeuksien kannalta hyväksyttävä”, mikä on ”vähäistä suurempi haitta” jne.

Moni asia jää siis epäselväksi ja tulkinnanvaraiseksi. Edellä esille nostetut kysymykset olisi tullut selvittää yksityiskohtaisissa perusteluissa. Tämä on nimenomaan lainvalmistelijan tehtävä, eikä niitä

voida jättää lain soveltajalle. Mikäli hallituksen esitys tullaan hyväksymään esitetyssä muodossa, tämä tulee aiheuttamaan käytännössä monen tyyppisiä ongelmia.

Yrjö Mattila
Puheenjohtaja

Jorma Peltonen
Hoitokunnan jäsen

Aarne Turunen
Hoitokunnan jäsen

Toivo Lehtola
Hoitokunnan jäsen